

Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνας: «Ο Κύριος μας εμπιστεύθηκε την Εκκλησία, η οποία υφίσταται για πάνω από χίλια χρόνια»

Ο πρόεδρος του Τμήματος Εξωτερικών Εκκλησιαστικών Σχέσεων του Πατριαρχείου Μόσχας Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνας απάντησε στις ερωτήσεις του ανταποκριτή της «Καθημερινής».

Καλημέρα Σεβασμιώτατε! Επιτρέψτε μου αν μπορώ στην αρχή να ρωτήσω για την πανδημία. Ποια είναι τώρα η κατάσταση με τους ορθόδοξους ναούς και τους κληρικούς στη Ρωσία; Ακούσαμε για ορισμένα ειδικά μέτρα που ελήφθησαν από τη Ρωσική Εκκλησία, μέχρι και για απολύμανση κατά τη διάρκεια της μετάληψης. Θα μπορούσατε κάπως να μας τα εξηγήσετε όλα αυτά;

Δυστυχώς η κατάσταση προς το παρόν δεν βελτιώνεται, ο αριθμός αυτών που μολύνονται αυξάνεται καθημερινά. Σχεδόν κάθε μέρα ακούμε ότι απεβίωσε κάποιος κληρικός ή ιεράρχης, συνεχώς τελούμε εξόδιες ακολουθίες, και αυτή η κατάσταση συνεχίζεται εν γένει από τον Μάρτιο τρέχοντος έτους. Όταν θεσπίστηκαν αυστηρά μέτρα καραντίνας την άνοιξη, χρειάστηκε,

τουλάχιστον στη Μόσχα, ακόμη και να κλείσουμε τους ναούς, την Εβδομάδα των Παθών και το Πάσχα, τελούσαμε τις θείες λειτουργίες πίσω από κλειστές πόρτες στους ναούς. Αλλά προσπαθήσαμε να οργανώσουμε ζωντανή μετάδοσή τους, από πολλές ενορίες και εκείνοι οι ενορίτες, που τώρα δεν μπορούν πλέον να προσέρχονται αυτοπροσώπως στη θεία λειτουργία, συμμετέχουν σε αυτές με τα μέσα ψηφιακής τηλεπικοινωνίας.

Επίσης, με την ευλογία του Πατριάρχη, εφαρμόστηκαν αυστηρά υγειονομικά μέτρα, τα οποία τηρούνται μέχρι σήμερα. Οι ενορίτες, που προσέρχονται στη θεία λειτουργία φορούν μάσκες, κατά το δυνατόν στους ναούς τηρούνται οι αποστάσεις, όπως καθορίζεται από τους κανόνες υγιεινής και απολυμαίνεται η λαβίδα, με την οποία οι πιστοί κοινωνούν τα Ιερά Μυστήρια του Χριστού. Δηλαδή, μετά από κάθε κοινωνήσαντα, η λαβίδα είτε βυθίζεται σε αλκοόλ και έπειτα σε καυτό νερό, είτε σκουπίζεται με εμποτισμένο σε αλκοόλ μάρτρο. Αυτό γίνεται για να αποτραπεί η μετάδοση της λοίμωξης, επειδή, παρόλο που πιστεύουμε αναμφιβόλως ότι η μόλυνση δεν μπορεί να μεταδοθεί μέσω των ίδιων των Τιμίων Δώρων, το Σώμα και το Αίμα του Χριστού, το οποίο είναι πηγή θεραπείας για όλους τους πιστούς, καταλαβαίνουμε ωστόσο ότι τα Θεία Δώρα φυλάσσονται σε δοχεία, κατασκευασμένα από ανθρώπινα χέρια και κανείς δεν μπορεί να εγγυηθεί τώρα ότι μέσω του δισκοπότηρου ή της λαβίδας δεν θα μεταδοθούν κάποιοι ιοί. Επομένως, αναστείλαμε τον ασπασμό του δισκοπότηρου μετά τη μετάληψη και απολυμαίνουμε τη λαβίδα. Αυτά είναι τα μέτρα, που λαμβάνουμε τώρα στη Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία.

Πρέπει να πω ότι δεν υπάρχει εδώ ουδεμία παραβίαση της παράδοσης ή της εκκλησιαστικής τάξης, διότι και τον 19ο αιώνα μεταδίδονταν επιδημίες, και υπάρχει το Εγχειρίδιο του ιερωμένου, το οποίο είχε εκδοθεί στις αρχές του 20ού αιώνα και λέει πώς να δράσουμε σε περίπτωση επιδημίας. Και εκεί απαριθμούνται ακριβώς μέτρα, ανάλογα με αυτά, που έχουμε λάβει τώρα.

Κατανοητό. Ας προχωρήσουμε λοιπόν στα κύρια ζητήματά μας, τις διορθόδοξες σχέσεις. Πώς αξιολογείτε εν γένει την κατάσταση στην παγκόσμια Ορθοδοξία μετά την κυπριακή κρίση; Δημιουργείται η εντύπωση ότι η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία σκοπεύει να διακόψει την κοινωνία με όλες τις Εκκλησίες, που αναγνωρίζουν τους «αυτοκέφαλους Ουκρανούς». Τι θα συμβεί;

Αποτιμώ την κατάσταση στην παγκόσμια Ορθοδοξία ως πολύ επικίνδυνη, κρίσιμη και θλιβερή. Εξελίσσεται το σχίσμα στον ορθόδοξο κόσμο, αυτό το σχίσμα προκλήθηκε από τον Πατριάρχη Κων/λεως Βαρθολομαίο και δυστυχώς προς το παρόν βλέπουμε ότι το σχίσμα βαθιάει. Θα ήθελα να τονίσω ένα πολύ σημαντικό πράγμα για εμάς.

Η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία με λύπη, με θλίψη παρακολουθεί την εξέλιξη αυτού του σχίσματος, αλλά δεν είναι μέρος αυτού του σχίσματος. Αυτό το σχίσμα συμβαίνει εκτός των κανονικών της ορίων. Και όταν μας λένε, ας αναζητήσουμε συμβιβασμούς ή ας σκεφτούμε κάποιες λύσεις, πρωτίστως ρωτάμε το εξής: ο Κύριος μας εμπιστεύθηκε την Εκκλησία. Αυτή η Εκκλησία υφίσταται για πάνω από χίλια χρόνια. Είναι η ενιαία Εκκλησία, η κανονική δικαιοδοσία της οποίας εκτείνεται

στη Ρωσία, την Ουκρανία, τη Λευκορωσία, άλλα γειτονικά κράτη. Κληρονομήσαμε αυτήν την Εκκλησία από τους προγόνους μας. Τι δικαίωμα έχουμε τώρα να σπαταλήσουμε αυτήν την κληρονομιά ή να τη διανείμουμε, ή, όπως λέμε στη Ρωσία, να την κομματιάσουμε. Δεν είναι αυτό, με το οποίο θα έπρεπε τώρα να απασχολούμαστε. Ασχολούμαστε με την ενίσχυση της ενότητας της Εκκλησίας μας. Και να τι παρατηρούμε στο εσωτερικό της Εκκλησίας μας. Παρατηρούμε μια καταπληκτική ενότητα των επισκόπων, των κληρικών και των λαϊκών σε όλο το κανονικό έδαφος της Εκκλησίας μας. Βλέπουμε την ενότητα των επισκόπων Ρωσίας και Ουκρανίας, παρά τις δύσκολες σχέσεις, που υπάρχουν σήμερα σε πολιτικό επίπεδο μεταξύ αυτών των δύο χωρών. Και όταν μας λένε, να δώσετε αυτοκεφαλία στην Ουκρανική Εκκλησία και όλα τα προβλήματα θα επιλυθούν, ρωτάμε: Ποια άραγε προβλήματα κατά πρώτον θα λυθούν και κατά δεύτερον, γιατί πρέπει να επιβάλουμε την αυτοκεφαλία στην Ουκρανική Εκκλησία, εάν αυτό δεν το θέλει; Η Ουκρανική Εκκλησία έχει ξεκάθαρα δηλώσει διά στόματος ολόκληρου του επισκοπικού σώματός της ότι είναι απολύτως ικανοποιημένη με το αυτοδιοικούμενο καθεστώς που έχει σήμερα. Η ιδέα της αυτοκεφαλίας είναι εξαιρετικά αντιδημοφιλής στον λαό, ειδικά επειδή αυτή η ιδέα πλήρως δυσφημίστηκε από τους σχισματικούς. Δεν είναι αυτή η κατάσταση, στην οποία μπορεί κανείς να μιλήσει για αυτοκεφαλία, οπότε φυσικά θα συνεχίσουμε να ενισχύουμε την εσωτερική ενότητα της Εκκλησίας μας, ενώ ως προς το τι θα κάνουν οι αδελφοί μας στην Εκκλησία της Κύπρου της Ελλάδας και της Αλεξανδρείας, ας μείνει στη συνείδησή τους. Θα δώσουν απάντηση ενώπιον του Θεού. Και εμείς στη Ρωσική Εκκλησία θα λογοδοτήσουμε στον Θεό για το εάν διατηρήσαμε την ενότητα της Εκκλησίας μας ή την καταστρέψαμε.

Και ένα ακόμη, που θα ήθελα να πω. Δεν διακόπτουμε την κοινωνία με τις Εκκλησίες, παραμένουμε σε κοινωνία με όλους εκείνους τους ιεράρχες των κατά τόπους Ορθόδοξων Εκκλησιών, οι οποίοι περιφρουρούν την κανονική παράδοση της Εκκλησίας και δεν αναγνωρίζουν τους Ουκρανούς σχισματικούς. Και θα συνεχίσουμε και περαιτέρω να διατηρούμε αυτήν την κοινωνία. Διακόπτουμε την κοινωνία μόνο με εκείνους τους Προκαθημένους και τους ιεράρχες, οι οποίοι έρχονται σε κοινωνία με το σχίσμα. Και το κάνουμε αυτό γιατί έτσι μας ορίζουν οι ιεροί κανόνες. Δεν μπορούμε να αναγνωρίσουμε ανθρώπους χωρίς κανονικές χειροτονίες ως τέτοιους με τους οποίους μπορούμε να έχουμε ευχαριστιακή κοινωνία.

Μόλις αναφέρατε το θέμα του συμβιβασμού. Είχα μια τέτοια ερώτηση και θα τη ρωτήσω ούτως ή άλλως. Ίσως με κάποιο τρόπο μπορεί να επιλυθεί αυτό το ζήτημα, για παράδειγμα, όπως άλλοτε επιλύονταν συγκρούσεις μεταξύ του Οικουμενικού Πατριαρχείου και της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας. Υπήρχε ένα τέτοιο παράδειγμα, η Εσθονία, αμέσως μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ. Υπήρχαν άλλες φωνές, πολύ διάσημες, όπως για παράδειγμα, ο Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος, υπήρξαν κάποιες πρωτοβουλίες για την εξεύρεση συμβιβασμού. Υπάρχει κάποια ελπίδα; Θα πρόσθετα επίσης ότι υπήρξαν οι συναντήσεις σας στη Νέα Υόρκη με τον Μητροπολίτη Ελπιδοφόρο. Ίσως αυτή είναι κάποια αρχή διαλόγου γι' αυτά τα ζητήματα;

Είμαστε, ξέρετε, ανοιχτοί στο διάλογο, αλλά έκλεισε την πόρτα του διαλόγου ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, όταν ο Πατριάρχης Κύριλλος είχε μεταβεί στην Κωνσταντινούπολη για να συναντήσει προσωπικά τον Πατριάρχη Βαρθολομαίο. Μίλησαν για περισσότερες από δύο ώρες, ήμουν παρών σε εκείνη τη συνάντηση και ο Πατριάρχης Κύριλλος εξέθεσε όλη την πραγματική κατάσταση στον Πατριάρχη Βαρθολομαίο. Ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος είχε παραπληροφορηθεί.

Πρώτον, από τους Ουκρανούς σχισματικούς, δεύτερον από τις τότε ουκρανικές Αρχές και τρίτον από ανίκανους συμβούλους του. Για κάποιο λόγο, ήταν βέβαιος ότι αμέσως μόλις υπογράψει τον Τόμο της αυτοκεφαλίας, πολλοί ιεράρχες της Ουκρανικής Εκκλησίας θα ενταχθούν αμέσως στη νεοσύστατη Εκκλησία. Μας είπε ότι σύμφωνα με τις πληροφορίες του, 25 επίσκοποι ήταν ήδη έτοιμοι. Ο πατριάρχης Κύριλλος του είπε ότι θα μεταπηδήσουν ένας ή δύο. Και να που όντως, δύο ιεράρχες, ένας επαρχιακός και ένας βοηθός επίσκοπος μετακινήθηκαν σε αυτήν την ούτως καλούμενη Εκκλησία, που δημιουργήθηκε με βάση τους σχισματικούς. Δύο από σχεδόν εκατό επισκόπους. Κατά τη συναναστροφή με τους μαθητές του ο Ιησούς Χριστός είχε δώδεκα Αποστόλους, ένας αποδείχθηκε Ιούδας. Εμείς είχαμε σχεδόν εκατό ιεράρχες, τώρα έγιναν περισσότεροι στην Ουκρανική Εκκλησία, δύο από αυτούς αποδείχθηκαν προδότες, επομένως το ποσοστό προδοσίας στη δική μας Ουκρανική Εκκλησία αποδείχθηκε πολύ χαμηλότερο. Έτσι, λοιπόν, η Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία, όπως ήταν, έτσι και εξακολουθεί να υπάρχει. Είναι μια τεράστια Εκκλησία. Μια Εκκλησία που έχει 12.500 ενορίες. Έχει πάνω από 250 μοναστήρια. Πρόκειται για χιλιάδες κληρικούς. Είναι, όπως ήδη είπα, περισσότεροι από εκατό επίσκοποι. Πρόκειται για εκατομμύρια πιστών. Είναι μια πολύ δεμένη ομάδα, ένα επισκοπικό σώμα ενωμένο, με ενωμένους κληρικούς και λαϊκούς. Και κανένας από αυτούς δεν θέλει να ενταχθεί σε κάποια δήθεν αυτοκέφαλη Εκκλησία, η οποία δημιουργήθηκε με βάση σχισματικές δομές.

Αν μιλήσουμε για συμβιβασμό και συγκρίνουμε την κατάσταση με την Εσθονία, τότε στην Εσθονία η κατάσταση ήταν λίγο διαφορετική. Στην Εσθονία, ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, κατά τη διατύπωσή του, αναδημιούργησε τη δικαιοδοσία, που υπήρχε την περίοδο του μεσοπολέμου. Επιπλέον, αυτή η δικαιοδοσία δεν αναδημιουργήθηκε με βάση σχισματικούς, που δεν είχαν κανονικές χειροτονίες. Σ' αυτήν την δικαιοδοσία εντάχθηκαν ορισμένοι κληρικοί της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, ενώ εστάλη να ηγηθεί αυτής της δικαιοδοσίας ιεράρχης, ο οποίος είχε κανονικά χειροτονηθεί από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως. Επομένως εξαρχής, οι αρχικές προϋποθέσεις για τις συνομιλίες ήταν διαφορετικές. Οι διαπραγματεύσεις πραγματοποιήθηκαν, ένας ορισμένος συμβιβασμός επιτεύχθηκε. Πρέπει να ειπωθεί ότι η πλευρά της Κωνσταντινούπολης δεν έχει μέχρι και σήμερα εκπληρώσει τις συμφωνίες, που είχαν επιτευχθεί τότε. Παρ' όλ' αυτά κατορθώθηκε τότε να τερματιστεί η διαίρεση, που εμφανίσθηκε και το πρόβλημα, αν και δεν επιλύθηκε, δεν μας εμπόδιζε τα τελευταία χρόνια να έχουμε ευχαριστιακή κοινωνία με την Κωνσταντινούπολη.

Αλλ' όμως, στην Ουκρανία συνέβη κάτι εντελώς διαφορετικό. Συνέβη εισβολή του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στο κανονικό έδαφος της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας. Τώρα μας λένε στην Κωνσταντινούπολη ότι για περισσότερα από τριακόσια χρόνια η Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία ανήκε στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως και είχε μόνο προσωρινά μεταβιβασθεί στη δικαιοδοσία της Μόσχας. Έχουμε, όμως, εκδώσει ολόκληρο τόμο από έγγραφα, που μαρτυρούν το αντίθετο. Πρόσφατα ο Σεβασμιώτατος Νικηφόρος, Μητροπολίτης Κύκκου στην Κύπρο, εξέδωσε ολόκληρο βιβλίο με έγγραφα, το οποίο μαρτυρεί επίσης ξεκάθαρα ότι όλα αυτά τα 300 και πλέον χρόνια η Ουκρανική Εκκλησία ήταν μέρος του Πατριαρχείου Μόσχας. Δείτε τα ημερολόγια της Εκκλησίας της Κωνσταντινούπολης για τα έτη 2018, 2017, 2016 και όλα τα προγενέστερα έτη. Εκεί θα δείτε την Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία με επικεφαλής τον Μητροπολίτη Ονούφριο ως μέρος του Πατριαρχείου της Μόσχας. Δεν αναφέρεται ούτε μια λέξη για το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως και ξαφνικά ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος μας δηλώνει ότι αυτή είναι τελικά κανονική επικράτεια του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως.

Φανταστείτε ότι έχετε ένα σπίτι, όπου ζείτε με τα παιδιά σας, όπου ζούσαν οι γονείς σας, οι γιαγιάδες με τους παππούδες σας και όλοι οι πρόγονοί σας κατά τη διάρκεια τριακοσίων και πλέον χρόνων. Και ξαφνικά έρχεται κάποιος άνθρωπος και σας λέει, ξέρετε πριν από τριακόσια και πάνω χρόνια το σπίτι σας είχε μεταβιβαστεί από την οικογένειά μας στη δική σας οικογένεια και είχε μεταβιβαστεί όχι πλήρως, αλλά για προσωρινή χρήση. Και να, βρήκαμε λοιπόν κάποια έγγραφα εκεί, γι' αυτό ξεκουμπιστείτε από το σπίτι σας, θα εγκαταστήσουμε νέους ενοίκους.

Κάτι περίπου παρόμοιο συνέβη στην Ουκρανία. Τώρα ο Πατριάρχης Κων/λεως λέει ότι μόνο από συγκατάβαση ανέχεται την παρουσία στην Ουκρανία του Μητροπολίτη Ονουφρίου και της Εκκλησίας της οποίας ηγείται. Πιο παράλογη κατάσταση είναι αδύνατο να φανταστεί κανείς.

Ας μείνουμε λίγο στην κατάσταση στην Ουκρανία. Ποια είναι η κατάσταση εκεί τώρα, εννοώ ο συσχετισμός της επιρροής της κανονικής Εκκλησίας, όπως λέτε, η οποία ανήκει στη Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία με τις υπόλοιπες Εκκλησίες, ή δεν ξέρω, την Εκκλησία, η οποία δημιουργήθηκε από τον Οικουμενικό Πατριάρχη. Εσείς δηλαδή επικαλείστε την πλειοψηφία ότι η πλειοψηφία των πιστών αναγνωρίζει ως δεσπότη τον Ονούφριο. Μιλάτε για διώξεις, στο ευρύ κοινό όμως δεν είναι πολύ γνωστές, μήπως απλώς υπερβάλλετε την κατάσταση με τους εθνικιστές και τους υποστηρικτές της αυτοκεφαλίας; Θα μπορούσατε πιο αναλυτικά να μας τα περιγράψετε;

Ας ξεκινήσω με τα επίσημα στατιστικά στοιχεία, που δημοσιεύονται από ουκρανικές κυβερνητικές υπηρεσίες. Σύμφωνα λοιπόν με αυτά τα επίσημα στατιστικά στοιχεία, η Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία του Πατριαρχείου Μόσχας έχει περίπου 12.500 ενορίες και οι δύο σχισματικές δικαιοδοσίες μαζί έχουν περίπου 6.000. Αυτά λέει η επίσημη στατιστική. Αν μιλάμε για μοναστήρια, τότε η Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία έχει περισσότερα από 250 μοναστήρια, και μάλιστα όλα τα μεγαλύτερα μοναστήρια, τη Λαύρα των Σπηλαίων του Κιέβου, την Λαύρα Ποτσάεφ και την Λαύρα Σβιταγκόρσκαγια, ανήκουν όλα στην κανονική Εκκλησία. Ενώ η σχισματική δικαιοδοσία στην καλύτερη περίπτωση έχει μερικές δεκάδες μονές και είναι αρκετό να επισκεφτείτε αυτά τα μοναστήρια για να δείτε πού υπάρχουν μοναχοί και πού δεν υπάρχουν. Ο μοναχισμός υπάρχει τώρα πραγματικά μόνο στην κανονική Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία. Οι σχισματικοί δεν έχουν σχεδόν καθόλου μοναχισμό ως τέτοιο. Αν θέλετε να δείτε πώς οι πιστοί προσέρχονται στους ναούς, νομίζω ότι αρκεί να πάτε στο Κιέβο, να μπειτε μια Κυριακή στην Λαύρα των Σπηλαίων του Κιέβου και να δείτε πόσοι άνθρωποι υπάρχουν εκεί. Την ημέρα της Βάπτισης των Ρως διοργανώνεται λιτανεία, που τελεί η Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία του Πατριαρχείου της Μόσχας, χωρίς καμία πίεση από έξω. Αντιθέτως η πίεση ασκείται στους πιστούς για να μην συμμετάσχουν στην λιτανεία, να μην έρθουν στο Κιέβο. Μπορείτε να δείτε φωτογραφίες, μπορείτε να παρακολουθήσετε καταγραφές σε βίντεο. Είναι δεκάδες, εκατοντάδες χιλιάδες, περίπου 300.000 άνθρωποι συμμετέχουν στη λιτανεία αυτή την ημέρα. Επομένως, μπορούν να πουν ότι κάτι υπερβάλλουμε μόνον αυτοί, οι οποίοι παρουσιάζουν το επιθυμητό ως πραγματικό. Διαθέτουμε τους αριθμούς, έχουμε τις λήψεις από βίντεο, έχουμε τα επίσημα ουκρανικά, όχι τα ρωσικά στατιστικά στοιχεία και βασιζόμαστε στην πραγματικότητα και όχι σε κάθε είδους φαντασιώσεις.

Και αν μιλήσουμε για τις διώξεις των κληρικών της κανονικής Εκκλησίας, τότε τέτοιες διώξεις

όντως έλαβαν χώρα κατά την προεδρία του (πρώην προέδρου) Ποροσένκο. Και τότε υπήρξαν και επιδρομές με καταλήψεις ναών και ιερείς δέχτηκαν επιθέσεις, όλα αυτά είναι επίσης τεκμηριωμένα. Υπάρχουν τα στοιχεία, υπάρχουν βίντεο από αυτές τις επιθέσεις, τους ξυλοδαρμούς ιερέων.

Όπως ακούσαμε στα ΜΜΕ, ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος ετοιμάζεται να μεταβεί στην Ουκρανία το επόμενο έτος. Ελπίζω λοιπόν ότι στο αναμφισβήτητα πολύ φορτωμένο πρόγραμμά του θα βρεθεί μισή ώρα για να συναντηθεί με τις οικογένειες των ιερέων, οι οποίοι εκδιώχθηκαν από τις εκκλησίες τους. Ας συναντηθεί μόνος μαζί τους και ας ακούσει πώς συνέβησαν όλα στην πραγματικότητα.

Επικρίνετε συστηματικά το Οικουμενικό Πατριαρχείο για την πρωτοβουλία της αυτοκεφαλίας και ακόμη περισσότερο τη διάσπαση στην Ορθοδοξία. Μήπως παρ' όλ' αυτά υπάρχει, έστω και μέρος ευθύνης στη Ρωσική Εκκλησία; Θέλω να πω ότι πολύ συχνά από την Κωνσταντινούπολη σας κατηγορούν γιατί δεν πήγατε στη Σύνοδο της Κρήτης, παρόλο που συμμετείχατε στην προετοιμασία της μέχρι την τελευταία στιγμή.

Νομίζω ότι όντως μέρος της ευθύνης μας βαραίνει. Και πρέπει να παραδεχτώ ότι κάναμε ένα πολύ μεγάλο λάθος. Το θέμα της αυτοκεφαλίας συζητείτο καθ' όλη την προσυνοδική διαδικασία, όμως γι' αυτό το θέμα δεν καταφέραμε να πετύχουμε πλήρη συμφωνία. Συμφωνήσαμε σχεδόν ότι η αυτοκεφαλία στο εξής δεν θα παραχωρείται με αποκλειστική απόφαση του Οικουμενικού Πατριάρχη. Ότι η αυτοκεφαλία θα χορηγείται μόνο με τη συγκατάθεση όλων των Τοπικών Εκκλησιών. Έμενε απλώς να συμφωνήσουμε για το πώς θα μπαίνουν οι υπογραφές κάτω από τον Τόμο της αυτοκεφαλίας. Δεν μπορέσαμε λοιπόν να συμφωνήσουμε σε αυτό το θέμα. Και τι συνέβη; Ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος έστειλε τότε επιστολές στις Τοπικές Ορθόδοξες Εκκλησίες με την πρόταση να αφαιρεθεί το θέμα της αυτοκεφαλίας από την ημερήσια διάταξη και να διοργανωθεί η Πανορθόδοξη Σύνοδος. Και εμείς συμφωνήσαμε σε αυτήν την πρόταση. Αυτό ήταν το μεγάλο λάθος μας. Πιστέψαμε τον Πατριάρχη Βαρθολομαίο, ο οποίος δημοσίως, μπροστά σε όλες τις αντιπροσωπείες των Τοπικών Εκκλησιών, είπε ότι αναγνωρίζουμε τον Μητροπολίτη Ονούφριο και τον χαιρετίζουμε ως τον μοναδικό κανονικό επικεφαλής της Ορθοδοξίας στην Ουκρανία. Αυτά ήταν τα λόγια του και πιστέψαμε αυτά τα λόγια. Σκεφτήκαμε ότι αφού έτσι λέει ο Οικουμενικός Πατριάρχης, ας πραγματοποιήσουμε όντως, όπως μας υπόσχεται, τη Σύνοδο και μετά τη Σύνοδο θα συνεχίσουμε να συζητάμε το θέμα αυτοκεφαλίας. Δεν έπρεπε να τον πιστέψουμε, μας εξαπάτησε. Αυτό ήταν το μεγάλο λάθος μας.

Και σε σχέση με τη μη συμμετοχή μας στη Σύνοδο της Κρήτης, γνωρίζετε καλά πώς εξελίχθηκαν τα γεγονότα. Αρχικώς αρνήθηκε να συμμετάσχει η Βουλγαρική Εκκλησία, στη συνέχεια αρνήθηκε να συμμετάσχει η Εκκλησία της Αντιόχειας, στη συνέχεια αρνήθηκε να συμμετάσχει η Γεωργιανή Εκκλησία, μετά η Σερβική Εκκλησία δήλωσε ότι η Σύνοδος πρέπει να αναβληθεί και σε αυτήν την περίπτωση λοιπόν τέσσερις Εκκλησίες ουσιαστικά αρνούνται να συμμετάσχουν. Τι έπρεπε να κάνουμε;

Πάντοτε επιμέναμε ότι στην Πανορθόδοξη Σύνοδο πρέπει να είναι όλοι οι Ορθόδοξοι. Εάν

λαμβάνεται οποιαδήποτε απόφαση απουσία έστω και μιας Εκκλησίας, τότε αυτή η απόφαση δεν θα είναι νόμιμη για όλο το πλήρωμα της Ορθοδοξίας. Και ξαφνικά ακούμε ότι μια Εκκλησία και δεύτερη, και τρίτη αρνούνται και η τέταρτη λέει ότι η Σύνοδος πρέπει να αναβληθεί. Τότε ο Πατριάρχης Κύριλλος έστειλε επιστολή στον Πατριάρχη Βαρθολομαίο με την παράκληση να διεξαχθεί μια επείγουσα ακόμη προσυνοδική συνάντηση, μήπως επιλυθούν αυτά τα ζητήματα. Όστε να προσέλθουν παρ' όλ' αυτά οι Εκκλησίες αυτές στη Σύνοδο. Και έλαβε απάντηση από τον Πατριάρχη Βαρθολομαίο, εδώ την έχω μπροστά μου, υπ' αριθμ. 676 της 9ης Ιουνίου, όπου αναφέρεται ότι η προτεινόμενη από την Αγιότητα της Εκκλησίας σας νέα έκτακτη πανορθόδοξη προσυνοδική σύσκεψη κρίνεται αδύνατη, καθώς δεν υπάρχει κανονιστική βάση για την σύγκλησή της. Από ποιον κρίθηκε αδύνατη; Γιατί δεν μπορεί να γίνει; Έμεναν ακόμη δύο εβδομάδες έως τη Σύνοδο. Γιατί δεν μπορούσαν να ληφθούν μέτρα ώστε να συμμετάσχουν όλοι; Όταν λοιπόν μάθαμε ότι τρεις Εκκλησίες δεν θα συμμετείχαν, τότε είπαμε ότι ούτε κι εμείς θα πάμε. Τώρα μας λένε ότι αν είχατε πάει στη Σύνοδο της Κρήτης, δεν θα είχε συμβεί τίποτα. Το άκουσα από όλους σχεδόν τους Έλληνες ιεράρχες με τους οποίους συναντήθηκα. Αλλά με συγχωρείτε, γιατί τότε δεν θα είχε συμβεί; Αυτό σημαίνει ότι ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος αποφάσισε κατ' αυτόν τον τρόπο να μας εκδικηθεί; Από αίσθημα εκδίκησης αποφάσισε να δώσει αυτοκεφαλία στους σχισματικούς, να νομιμοποιήσει τον αναθεματισμένο Φιλάρετο Ντενισένκο. Αλλά αν νομίζετε ότι είναι πραγματικά έτσι, τότε τι νόημα έχουν οι συνομιλίες μας; Και αν πηγαίναμε στη Σύνοδο της Κρήτης, τι θα συνέβαινε;

Πρώτα απ' όλα θα δηλώναμε ότι η Σύνοδος δεν έχει νομιμότητα, διότι απουσιάζουν τρεις Εκκλησίες από αυτήν. Αυτό σημαίνει ότι η Σύνοδος θα διαλυόταν χωρίς απαρτία. Θα πηγαίναμε και θα έπρεπε να φύγουμε. Και όταν μας λένε τώρα ότι από την αρχή δεν θέλατε να πάτε. Συγγνώμη όμως, ετοιμαζόμασταν για αυτή τη Σύνοδο από το 1961. Όταν το ίδιο έτος καταρτίστηκε ένας κατάλογος θεμάτων για την Πανορθόδοξη Σύνοδο, υπήρχαν εκατό θέματα. Έχουμε επεξεργαστεί καθένα από αυτά τα θέματα. Μετά είπαν ότι ο κατάλογος μειώνεται στα δέκα θέματα. Το αποδεχθήκαμε. Μετά είπαν ότι το θέμα των Διπτύχων αποσύρεται, γιατί είναι πολύ περίπλοκο. Συμβιβαστήκαμε και μ' αυτό. Τότε μας είπαν τελικά ότι και το θέμα της αυτοκεφαλίας πρέπει να αφαιρεθεί επειδή δεν υπήρξε γι' αυτό συμφωνία. Και μ' αυτό συμβιβαστήκαμε. Συνεχώς κάναμε παραχωρήσεις. Υπακούαμε διαρκώς σε αποφάσεις, που λαμβάνονταν χωρίς εμάς. Όπως σε αυτήν την επιστολή λέγεται ότι κρίθηκε αδύνατο. Ποιος είναι που κρίνει; Το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως. Τόσα χρόνια, καθ' όλη τη διάρκεια της προσυνοδικής διαδικασίας, προτείναμε τη δημιουργία μιας Διορθόδοξης Γραμματείας της Συνόδου. Ποτέ δεν έγινε. Αυτό σημαίνει ότι όλη η προετοιμασία γινόταν στο Φανάρι. Κατόπιν πηγαίναμε σ' εκείνες τις συσκέψεις, μας δίνονταν έτοιμα έγγραφα. Αρχίζαμε να τα συζητάμε. Η ίδια η διαδικασία προετοιμασίας είχε πολύ κακή οργάνωση. Οι τοπικές Εκκλησίες καλούνταν ουσιαστικά να συμμετέχουν μόνο παθητικά. Να, λοιπόν, που μια κακώς προετοιμασμένη Σύνοδος, είχε και άσχημο τέλος.

Αναφέρατε τον Μητροπολίτη Ονούφριο, την αναγνώρισή του κ.ο.κ. Όμως συχνά αναφέρεται ότι τη δεκαετία του 1990 ο ίδιος ο Μητροπολίτης Ονούφριος υπέγραψε επιστολή και ζητούσε αυτοκεφαλία. Ίσως απλώς να τον πιέσατε και τον αναγκάσατε να πάρει μια τέτοια θέση υπέρ της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας;

Αν γνωρίζατε τον Μητροπολίτη Ονούφριο, θα ξέρατε ότι είναι άνθρωπος, στον οποίο είναι αδύνατο να ασκηθεί πίεση. Πρόκειται για άνθρωπο, που λαμβάνει αποφάσεις, όπως του υπαγορεύει η

αρχιερατική του συνείδηση, όπως τον προτρέπει το Άγιο Πνεύμα. Τι συνέβαινε στις αρχές της δεκαετίας του 1990;

Ο Φιλάρετος Ντενισένκο, τότε Μητροπολίτης Κιέβου ενταγμένος στη Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία, υπέθετε ότι θα γινόταν Πατριάρχης της Μόσχας, ήταν ήδη τοποτηρητής του πατριαρχικού θρόνου. Όμως η Σύνοδος δεν τον εξέλεξε Πατριάρχη. Τότε εκείνος κράτησε κακία κι αποφάσισε να γίνει Πατριάρχης στην Ουκρανία. Και αμέσως μετά την επιστροφή του στην Ουκρανία, αφού εξασφάλισε τη στήριξη του τότε Προέδρου της Κραφτσούκ, απαίτησε να δοθεί στην Ουκρανική Εκκλησία αυτοκεφαλία. Κι έπεισε τους επισκόπους της Ουκρανικής Εκκλησίας ότι ήταν απαραίτητο να υπογραφεί αυτό το γράμμα. Ο Σεβασμιώτατος Ονούφριος ήταν τότε νεοχειροτονηθείς επίσκοπος. Υπέγραψε όπως όλοι. Όμως μετά, όταν άρχισαν να καταλαβαίνουν και είδαν ότι όλα αυτά έγιναν, για να διαχωριστεί η Ουκρανική από τη Ρωσική Εκκλησία, ότι όλα αυτά έγιναν υπό πίεση από τις κοσμικές Αρχές, τότε, ο ένας μετά τον άλλο οι ιεράρχες άρχισαν να αποσύρουν τις υπογραφές τους, μεταξύ τους και ο τότε επίσκοπος Ονούφριος, μελλοντικός Μητροπολίτης Κιέβου. Και αν λέτε ότι τώρα του ασκούμε πίεση, συγγνώμη, αλλά δεν έχουμε πλέον κανένα μοχλό για να ασκήσουμε οποιαδήποτε πίεση. Δεν έχουμε ούτε πολιτικούς μοχλούς, ούτε οικονομικούς, ούτε διοικητικούς, κανέναν μοχλό.

Η Ουκρανική Εκκλησία είναι αυτοδιοικούμενη, έχει τους δικούς της επισκόπους, τη δική της Σύνοδο κι εκλέγει ανεξάρτητα ιεράρχες. Το μόνο που διατηρείται είναι η ιστορική προσευχητική σχέση μεταξύ της Ουκρανικής και της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας. Αλλά αυτή τη σχέση η Ουκρανική Εκκλησία δεν θέλει να τη χάσει, γι' αυτό και δεν θέλει την αυτοκεφαλία και ακόμη περισσότερο δεν θέλει αυτοκεφαλία βασισμένη σε σχισματικούς. Επομένως να λέμε ότι ασκείται κάποια πίεση, καθόλου δεν ανταποκρίνεται στην αλήθεια.

Παρ' όλ' αυτά ένα από τα επιχειρήματα υπέρ της αυτοκεφαλίας είναι ότι η Ουκρανία είναι από καιρό ένα ανεξάρτητο κράτος. Μήπως η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία ονειρεύεται απλώς να διασώσει κάποιο είδος αυτοκρατορίας που δεν υπάρχει στην πραγματικότητα;

Ξέρετε, δεν μας ενδιαφέρει καμία αυτοκρατορία. Μας ενδιαφέρει η Εκκλησία. Εκείνη, που ακριβώς υπάρχει στην πραγματικότητα. Πρόκειται για την ενιαία Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία, η οποία έχει περισσότερους από 100 εκατομμύρια πιστούς, η οποία έχει περισσότερες από 40.000 ενορίες και περίπου 1000 τώρα μοναστήρια. Αυτήν την Εκκλησία θέλουμε να διατηρήσουμε. Ανεξάρτητα από τα ποια πολιτικά σύνορα προκύπτουν στο κανονικό έδαφος της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας. Τα πολιτικά σύνορα στα 1000 χρόνια ύπαρξής της άλλαξαν πολλές φορές. Δεν θεωρούμε όμως ότι η εμφάνιση νέων πολιτικών συνόρων θα πρέπει να οδηγήσει στη διαίρεση της Εκκλησίας σε ξεχωριστά μέρη. Διαφορετικά, θα έπρεπε να χωρίσουμε τη Ρωσική Εκκλησία σε 15 μέρη, την Εκκλησία της Αντιόχειας σε 2 ή 3 μέρη, την Εκκλησία της Ιερουσαλήμ σε 3 ή 4 μέρη και την Εκκλησία της Αλεξάνδρειας σε περισσότερα από 50 μέρη. Εκεί στην Αφρική υπάρχουν περισσότερες από 50 χώρες, γιατί όμως είναι μια η Εκκλησία; Επομένως, το πολιτικό επιχείρημα δεν είναι καθόλου για εμάς ένα επιχείρημα που πρέπει να ληφθεί υπόψη. Αλλά αυτό που πρέπει να ακούσουμε είναι η θέληση των επισκόπων, των κληρικών και του λαού της Εκκλησίας. Πώς

ξεκινούσε οποιαδήποτε αυτοκεφαλία στην ιστορία της Εκκλησίας; Από το ό,τι αυτή ή εκείνη η Εκκλησία εξέφραζε την επιθυμία της να λάβει αυτοκεφαλία. Έτσι ξεκινούσε. Και η διαδικασία αυτή δεν ήταν πάντοτε ομαλή. Και κάθε άλλο, παρά πάντοτε, όπως προσπαθούν να μας πείσουν οι ιεράρχες της Κων/λεως, η Κωνσταντινούπολη παραχωρούσε την αυτοκεφαλία. Η Ρωσική Εκκλησία ποτέ δεν έλαβε κανένα Τόμο για αυτοκεφαλία από την Εκκλησία της Κωνσταντινούπολης. Έως και σήμερα δεν έχουμε αυτόν τον Τόμο. Για περισσότερα από 500 χρόνια ζούμε χωρίς Τόμο αυτοκεφαλίας.

Η Ρωσική Εκκλησία διακήρυξε την αυτοκεφαλία της, όταν ο Πατριάρχης της Κωνσταντινούπολης υπέγραψε Ουνία με τη Ρώμη. Δηλαδή στο θρόνο της Κωνσταντινούπολης, δεν υπήρχε Ορθόδοξος Πατριάρχης. Υπήρχε ένας Ουνίτης Πατριάρχης. Τότε χρειάστηκε να συναντηθούν οι αρχιερείς μας και χωρίς έγκριση της Κωνσταντινούπολης, να εκλέξουν τον μητροπολίτη τους. Και μετά εγκαθιδρύθηκε ο πατριαρχικός θεσμός στη Ρωσία. Και όταν ιδρύθηκε, τότε παρελήφθησαν οι Επιστολές, υπογεγραμμένες όχι μόνο από τον Οικουμενικό Πατριάρχη, αλλά από όλους τους Πατριάρχες της Ανατολής. Αναγνώρισαν τον Πατριάρχη της Μόσχας, 5ο στη σειρά και απευθείας με τον πατριαρχικό μανδύα. Αυτή ήταν η ιστορία. Επομένως, όταν μας λένε τώρα ότι ο Πατριάρχης Κων/λεως, βλέπετε, είχε το δικαίωμα να παραχωρήσει αυτοκεφαλία στην Ουκρανία, δεν είχε κανένα δικαίωμα. Δεν είχε δικαίωμα να το κάνει χωρίς τη συγκατάθεση του λαού της Ουκρανικής Εκκλησίας, χωρίς τη συγκατάθεση των επισκόπων της Ουκρανίας, δεν είχε δικαίωμα να το κάνει χωρίς τη συγκατάθεση της Ρωσικής Εκκλησίας. Προχώρησε σε ενσυνείδητη παραβίαση των κανόνων της Εκκλησίας.

Το έκανε αυτό για να βλάψει τη Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία, πως δυστυχώς συνέβαινε και στο παρελθόν, όταν, για παράδειγμα, έγινε επανάσταση στη Ρωσία, προέκυψε το σχίσμα των «ανακαινιστών» και αρχικώς ο τότε Πατριάρχης Μελέτιος Μεταξάκης, δεν υποστήριξε το ουκρανικό σχίσμα. Όμως ο επόμενος Πατριάρχης Γρηγόριος Ζ΄ υποστήριξε στην πραγματικότητα αυτό το σχίσμα, μέσω του εκπροσώπου του στη Μόσχα. Υπάρχουν έγγραφες αποδείξεις γι' αυτό. Υπήρξε μια επιστολή στον Πατριάρχη μας Τύχωνα τον Ομολογητή, στην οποία ειπώθηκε ότι σας προτείνουμε να παραιτηθείτε αμέσως από τον Πατριαρχικό θρόνο και θεωρούμε εν γένει ότι ο θεσμός του Πατριάρχη στη Ρωσία πρέπει να καταργηθεί. Αυτό συμβαίνει σε μια εποχή που η Ρωσική Εκκλησία διωκόταν, όλος ο κόσμος το γνώριζε. Αυτό ήταν τη στιγμή, που ιερείς εκτελούνταν, που ναοί ανατινάσσονταν, μοναστήρια καταστρέφονταν. Και το Πατριαρχείο Κωνσταντινούπολης υποστήριξε το σχίσμα εντός της Ρωσικής Εκκλησίας. Και τώρα το Φανάρι υποστήριξε το σχίσμα εντός της Ουκρανικής Εκκλησίας.

Υπάρχει ένα επιχείρημα, φυσικά το γνωρίζετε. Η Κωνσταντινούπολη κατηγορεί τη Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία για συστηματική υπονόμευση του οικουμενικού της καθεστώτος, ότι καλλιεργεί τη θεωρία της Τρίτης Ρώμης, ολόκληρο τέτοιο βιβλίο εκδόθηκε στην Ελλάδα σχετικά με αυτό το θέμα, ότι θέλετε κατά κάποιον τρόπο να ηγηθείτε της Ορθοδοξίας στον κόσμο, επειδή έχετε το πιο πολυάριθμο ποίμνιο. Μήπως εδώ υπάρχει κάποιο ποσοστό αλήθειας;

Σ' αυτούς τους ισχυρισμούς δεν υπάρχει ούτε σταγόνα αλήθειας, πέραν βέβαια του ότι όντως

είμαστε η πιο πολυάριθμη Εκκλησία. Ναι, αυτό είναι γεγονός. Και δεν είναι αυτό για το οποίο είμαστε περήφανοι, αλλά αυτό που μας επιβάλλει μια ιδιαίτερη ευθύνη. Είναι η ευθύνη για το ποίμνιό μας, για τη διατήρηση της ενότητάς του. Και για να μιλήσουμε για όλη τη μυθολογία, που διογκώνεται γύρω από τη Ρωσική Εκκλησία, περί της δήθεν διδασκαλίας της θεωρίας της Τρίτης Ρώμης, βρείτε μας έστω ένα επίσημο έγγραφο της Ρωσικής Εκκλησίας, όπου αναφέρεται ότι αναγνωρίζουμε τη Μόσχα ως Τρίτη Ρώμη. Έστω ένα έγγραφο μιας οποιασδήποτε εκκλησιαστικής Συνόδου μας, έστω μία ομιλία του Πατριάρχη, όπου αναφέρεται αυτό, ή τουλάχιστον μία δική μου ομιλία, όπου γίνεται γι' αυτό λόγος. Δεν υπάρχει τέτοιο πράγμα. Αυτή ήταν μια ιδέα, που διαμορφώθηκε πριν από αρκετούς αιώνες, η οποία από καιρό είναι υπόθεση του παρελθόντος, δεν έχει κανένα ενδιαφέρον για εμάς.

Όπως και δεν έχουμε ουδεμία επιθυμία να ηγηθούμε της παγκόσμιας Ορθοδοξίας. Είμαστε πλήρως ευχαριστημένοι με τη θέση, που κατέχουμε. Και αν μιλήσουμε για το πρωτείο του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως, αυτό το πρωτείο το αναγνωρίσαμε σε επίσημο επίπεδο όταν συντάξαμε το 2013 και εγκρίναμε στην Αρχιερατική Σύνοδο το έγγραφο για τα πρωτεία στην Οικουμενική Εκκλησία. Εκεί είναι καταγεγραμμένο ολοκάθαρα ότι αναγνωρίζουμε τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως ως πρώτο μεταξύ ίσων στην οικογένεια των Προκαθημένων των τοπικών Ορθόδοξων Εκκλησιών. Αλλά τον αναγνωρίζουμε πρώτο ως προς την τιμή και όχι τον πρώτο σε εξουσία. Δεν πιστεύουμε ότι ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως έχει οποιαδήποτε εξουσία πέραν των ορίων της κανονικής του δικαιοδοσίας. Δεν πιστεύουμε ότι έχει δικαίωμα να παρεμβαίνει στην εσωτερική ζωή άλλων τοπικών Εκκλησιών. Με αυτό διαφωνούμε κατηγορηματικά.

Όμως αυτό το έγγραφο, επαναλαμβάνω, συντάχθηκε το 2013 όταν είχαμε ενότητα με τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως. Ενώ τώρα ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως απουσιάζει από τα δίπτυχά μας. Επομένως έχουμε μια διαφορετική εκκλησιαστική περίπτωση, είναι εκείνη η εκκλησιαστική περίπτωση, που θυμίζει καταστάσεις, οι οποίες προέκυψαν στο παρελθόν, όταν, για παράδειγμα, ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Νεστόριος τον 5ο αιώνα δίδασκε ότι η Θεοτόκος πρέπει να ονομάζεται Χριστοτόκος και έτσι συγκλήθηκε η 3η Οικουμενική Σύνοδος, στην οποία ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως κάθε άλλο παρά προήδρευε, καθώς ήταν εναγόμενος εκεί. Και καταδικάστηκε για τις αιρέσεις του. Και κατόπιν εξελέγη άλλος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Αυτή λοιπόν ήταν η κατάσταση, όπου υπήρχε Εκκλησία, αλλά δεν υπήρχε Ορθόδοξος Πατριάρχης στο θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως.

Διαφορετική κατάσταση διαμορφώθηκε στα μέσα του 15ου αιώνα, όταν η Ρωσική Εκκλησία έγινε αυτοκέφαλη εξαιτίας του γεγονότος ότι ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως υπέγραψε την Ουνία με τη Ρώμη. Δηλαδή, εκείνη τη στιγμή, δεν υπήρχε Ορθόδοξος Πατριάρχης στο θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως. Και να, η κατάσταση, η οποία έχει διαμορφωθεί σήμερα, γίνεται αντιληπτή από τη Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία με αυτόν ακριβώς τον τρόπο. Και πολλοί ορθόδοξοι πιστοί λένε τώρα ότι στην Κωνσταντινούπολη δεν υπάρχει ορθόδοξος Πατριάρχης, επειδή ο Πατριάρχης Κων/λης τάχθηκε με τους σχισματικούς. Συλλειτούργησε με τον ηγέτη των σχισματικών, ολόκληρη η χώρα, όλη η Ρωσία, ολόκληρη η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία είδε αυτές τις φωτογραφίες όταν ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος συλλειτούργησε με τον ηγέτη των σχισματικών.

Πιστεύω λοιπόν ότι αυτή η κατάσταση, φυσικά πολύ δυσμενώς επηρεάζει εν γένει το κλίμα των διορθοδόξων σχέσεων, αλλά για άλλη μια φορά θα ήθελα να επαναλάβω, όταν μας λένε ότι διακόπτετε την κοινωνία με εκείνη την Εκκλησία, με την άλλη Εκκλησία, με μια τρίτη Εκκλησία, δεν διακόπτουμε τις σχέσεις με τις Εκκλησίες, υποστηρίζουμε την κανονική παράδοση της Εκκλησίας και τηρούμε την ενότητα της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας. Και δεν θα υποχωρήσουμε καθόλου από αυτήν την οδό.

Πολύ συχνά αναφερθήκατε στις ομιλίες σας για πίεση από έξω στις αποφάσεις του Πατριάρχη της Κωνσταντινούπολης. Εν τέλει καταλαβαίνω ότι εννοείτε την αμερικανική διπλωματία, η οποία έθεσε το θέμα της Ουκρανίας στην πρώτη σειρά των πρωτοβουλιών της. Σε τελική ανάλυση, ο Πατριάρχης της Κωνσταντινούπολης ζει σε ισλαμικό περιβάλλον, χρειάζεται κάποια διπλωματική υποστήριξη. Απευθύνθηκε για παράδειγμα στις ΗΠΑ. Η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία επίσης πολύ στενά, σταθερά συνεργάζεται με τη ρωσική κυβέρνηση, με πρεσβείες, με το υπουργείο Εξωτερικών. Γιατί δεν επιτρέπεται σε άλλους να δουλεύουν με τις κρατικές δομές, αλλά ας πούμε στη Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία επιτρέπεται;

Όλα είναι πολύ απλά. Κάθε Προκαθήμενος τοπικής Εκκλησίας επιλέγει με ποιον θα συνεργαστεί. Εάν αυτό το έργο αποσκοπεί στην προστασία των συμφερόντων αυτής της Εκκλησίας, στη διατήρηση της ενότητας της Ορθοδοξίας, γιατί να μην συνεργαστεί; Γιατί η Ρωσική Εκκλησία δεν πρέπει να συνεργάζεται με το ρωσικό κράτος στη Ρωσία ώστε να χτίζονται ναοί, ώστε η θεολογία να διδάσκεται στο πανεπιστήμιο, ώστε οι άνθρωποι να έχουν ελεύθερη πρόσβαση στη θρησκεία και στην Εκκλησία.

Εάν γινόταν λόγος για το ότι ο Πατριάρχης Κων/λεως συνεργάζεται με τις ΗΠΑ για να προστατεύσει τα ιερά του προσκυνήματα, για να προστατεύσει τα συμφέροντά του στην κανονική του επικράτεια, θα είχε κάποιος κάποια αντίρρηση; Νομίζω ότι κανείς δεν θα ήταν αντίθετος. Αλλά όταν ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως στηρίζεται σε εξωτερική δύναμη για ενέργειες που στοχεύουν στην καταστροφή της ορθόδοξης ενότητας, στην πρόκληση βλάβης στις Τοπικές Ορθόδοξες Εκκλησίες, τότε φυσικά δεν μπορούμε να συμφωνήσουμε με αυτό. Εμείς δεν εισβάλλουμε πουθενά, δεν αποσπούμε τίποτα από κανέναν, φροντίζουμε να διατηρηθεί εκείνη η Εκκλησία, την οποία λάβαμε από τους προγόνους μας.

Σεβασμιώτατε γνωρίζετε υπάρχει και ένα άλλο σημείο: Πολλοί Έλληνες πιστεύουν, αλλά πολλοί φυσικά ελπίζουν πολύ έντονα στη Ρωσία και πιστεύουν ότι είναι ανεπίτρεπτο στη Ρωσία να έχει μια τέτοια πολιτική τα τελευταία χρόνια και να συνδέει στενά τα συμφέροντά της με τα τουρκικά συμφέροντα. Υπάρχει ακόμη και η άποψη ότι για το ζήτημα της Αγίας Σοφίας υπήρξαν μόνο λεκτικές, τυπικές διαμαρτυρίες από τη Ρωσία, ότι δεν υπήρξε πίεση στην Τουρκία. Κανείς στην Ελλάδα δεν θα ξεχάσει επίσης την έκφραση του εκπροσώπου του Κρεμλίνου ότι η είσοδος στην Αγία Σοφία είναι τώρα πλέον δωρεάν, καθώς δεν θα είναι μουσείο, αλλά τζαμί. Μήπως ενδεχομένως αντικειμενικά, παρ' όλ' αυτά, τα συμφέροντα του ρωσικού και του ελληνικού κόσμου αποκλίνουν;

Δεν θα ήθελα να σχολιάσω την ατυχή έκφραση του αξιωματούχου που αναφέρατε, αλλά θα ήθελα να πω τα εξής: Μόλις έγινε γνωστό για τα σχέδια των τουρκικών Αρχών να μετατρέψουν την Αγία Σοφία σε τζαμί, ο πρώτος που μίλησε από τους Προκαθημένους των τοπικών Ορθόδοξων Εκκλησιών ήταν ο Πατριάρχης Μόσχας και Πασών των Ρωσιών Κύριλλος. Όλοι ήταν σιωπηλοί, εκείνος μίλησε. Μετά από εκείνον, την επόμενη ημέρα, εξέδωσε ψήφισμα η Κρατική Δούμα της Ρωσίας. Κατόπιν στις συνεδριάσεις μας στην Ιερά Σύνοδο υιοθετήσαμε απόφαση εκφράζοντας την ανησυχία μας για αυτήν την κατάσταση. Στη συνέχεια, ο Ρώσος πρόεδρος Βλαντίμιρ Πούτιν, σε τηλεφωνική συνομιλία με τον Τούρκο Πρόεδρο Ερντογάν, έθεσε αυτό το ζήτημα και είπε ότι η μετατροπή της Αγίας Σοφίας σε καθεστώς τζαμιού προκαλεί ανησυχία στον Ορθόδοξο λαό. Ποιος άλλος από τους θρησκευτικούς ή πολιτικούς ηγέτες έκανε ή είπε περισσότερα από τον Πατριάρχη Μόσχας και τον Ρώσο Πρόεδρο στη δεδομένη κατάσταση; Ήταν για εμάς μια μεγάλη τραγωδία, που η Αγία Σοφία μετατράπηκε ξανά σε τζαμί, το είπαμε ανοιχτά. Επανειλημμένως μίλησα γι' αυτό στην τηλεοπτική μου εκπομπή, την οποία παρουσιάζω κάθε εβδομάδα στο τηλεοπτικό δίκτυο Russia-24 το ρωσικό ειδησεογραφικό σταθμό. Να όμως τι λέει ο λαός της Εκκλησίας μας. Το ποίμνιο της Εκκλησίας μας λέει ότι αφότου ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος άνοιξε την πόρτα στην Αγία Σοφία του Κιέβου, σε σχισματικούς, πράγμα, που είναι βλασφημία και ιεροσυλία, έχασε την πρόσβαση στην Αγία Σοφία της Κωνσταντινουπόλεως. Είναι αυτό, που ονομάζεται vox populi (φωνή λαού). Εμείς, ως ιεράρχες της Ρωσικής Εκκλησίας, διαφωνούμε μ' αυτήν την ανάλυση, διότι πιστεύουμε ότι το γεγονός που συνέβη είναι ένα θλιβερό γεγονός όχι μόνο για την Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως, αλλά ένα θλιβερό γεγονός για ολόκληρη την παγκόσμια Ορθοδοξία.

Παρακολουθούμε με θλίψη πώς τα λίγα μοναδικά ψηφιδωτά του Ναού της Αγίας Σοφίας που έχουν διασωθεί, σκεπάζονται τώρα με υφασμάτινα καλύμματα, όπως με καλύμματα σκεπάστηκαν οι τοίχοι της Μονής της Χώρας, όπου επίσης διασώζονται μοναδικά ψηφιδωτά και αγιογραφίες του 14ου αι. Τα παρατηρούμε όλα αυτά με μεγάλη θλίψη, αλλά δυστυχώς, η τουρκική ηγεσία δεν εισακούει τώρα τις δημόσιες δηλώσεις μας για το θέμα. Όσο για το ότι η ρωσική ηγεσία έχει κάποιου είδους εταιρική συνεργασία με την Τουρκία σε ένα ή άλλο θέμα, στο θέμα της Συρίας, για παράδειγμα, στο θέμα του Ναγκόρνο-Καραμπάχ, σε διάφορα ζητήματα που σχετίζονται με τη συνεργασία στο βιομηχανικό τομέα, εδώ καλύτερα θα ήταν να υποβάλλετε την ερώτηση πιθανώς σε εκπροσώπους του ρωσικής κρατικής ηγεσίας. Αλλά θα ήθελα να επιστήσω την προσοχή σας στο γεγονός ότι και η Ελλάδα και πολλές άλλες χώρες συμφώνησαν στις κυρώσεις κατά της Ρωσίας και υπ' αυτές τις συνθήκες η Ρωσία πρέπει να αναζητήσει κάποιους συμμάχους. Τους βρίσκει εκεί, που βρίσκονται. Θα ήμασταν πολύ χαρούμενοι αν η κατάσταση ήταν διαφορετική, αλλά δυστυχώς τέτοια είναι τώρα.

Εφόσον αναφέρατε τα θέματα των συμμαχιών, ας επιστρέψουμε λίγο στην ιστορία. Το επόμενο έτος είναι η 200ή επέτειος της Ελληνικής Επανάστασης εναντίον των Οθωμανών, για την ελευθερία τους. Φυσικά, η Ρωσία έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο στην εξέγερση. Τι είναι η Ελλάδα για εσάς προσωπικά ή για τους ανθρώπους της Ρωσικής Εκκλησίας; Ποια η σημασία της Εκκλησίας της Ελλάδας και της Ελλάδας, παρ' όλα τα προβλήματα; Ίσως κάτι παραμένει τόσο σημαντικό, που να μας ενώνει;

Κατ' αρχάς θα αξιοποιήσω την ερώτησή σας για να πω τι σημαίνει η Ελλάδα για μένα προσωπικά.

Όταν στον καιρό μου ήμουν νέος ιερομόναχος, έμαθα μόνος μου την ελληνική γλώσσα, την αρχαία και τη νέα, προκειμένου να διαβάσω τους Αγίους Πατέρες στο πρωτότυπο και να συνομιλώ σ' αυτή τη γλώσσα. Μετέφρασα από τα ελληνικά στα ρωσικά ορισμένα έργα του Συμεών του Νέου Θεολόγου, τα Κεφάλαιά του, μερικούς ύμνους του έμμετρα. Έγραψα ένα βιβλίο για τον Συμεών το Νέο Θεολόγο, έγραψα ένα άλλο για τον Γρηγόριο το Θεολόγο και πάντοτε για μένα αυτή η πατερική κληρονομιά στην ελληνική γλώσσα ήταν ένας πολύτιμος θησαυρός, που όλοι πρέπει προσεκτικά να διασώσουμε. Και φυσικά, είναι πολύ οδυνηρό για μένα να παρατηρώ αυτές τις διαδικασίες που τώρα διαδραματίζονται. Για μένα προσωπικά, είναι πολύ θλιβερό ό,τι συνέβη στις διορθόδοξες σχέσεις μας. Και αν μιλήσουμε γενικά για τις σχέσεις μεταξύ των Εκκλησιών μας, μεταξύ των λαών μας, τότε ελπίζω ότι ο ελληνικός λαός δεν θα ξεχάσει τα κατορθώματα των Ρώσων πολεμιστών, που συμμετείχαν στην απελευθέρωση της Ελλάδας από τον τουρκικό ζυγό και έχυσαν το αίμα τους στην ελληνική γη. Ελπίζω ότι παρά τις διαιρέσεις που προέκυψαν, θα μπορέσουμε να διατηρήσουμε τους δεσμούς μας τόσο στο πολιτιστικό επίπεδο, όσο και στο πνευματικό και στο εκκλησιαστικό επίπεδο. Ναι, χρειάστηκε τώρα, ελπίζω προσωρινά, να διακόψουμε τις σχέσεις με ορισμένους ιεράρχες της Εκκλησίας της Ελλάδος, συμπεριλαμβανομένου του Προκαθημένου. Ωστόσο διατηρούμε την κοινωνία με πολλούς άλλους ιεράρχες κι ελπίζω φυσικά ότι θα γιορτάσουμε όλες αυτές τις σημαντικές επετείους μαζί. Οι Εκκλησίες μας έχουν μια πολύ δύσκολη ιστορία. Η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία είναι μια μαρτυρική εκκλησία. Κατά τη διάρκεια 70 χρόνων υπέφερε από αθέους. Σχεδόν όλοι οι επίσκοποι και κληρικοί μας τη δεκαετία του 1930 εξοντώθηκαν. Παρέμειναν ελεύθεροι ελάχιστοι. Πολλές εκκλησίες ανατινάχθηκαν, έκλεισαν, καταστράφηκαν, εξαφανίστηκαν από προσώπου γης. Τα περάσαμε όλα αυτά και εδώ και πάνω από 30 χρόνια εξελίσσεται μια άνευ προηγουμένου σε μεγέθη αναζωπύρωση της εκκλησιαστικής ζωής και στη Ρωσία και στην Ουκρανία και στη Λευκορωσία και σε άλλες χώρες της κανονικής ευθύνης της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας. Κι ελπίζουμε πολύ ότι αυτά τα θλιβερά γεγονότα που συνέβησαν στον Ορθόδοξο κόσμο, δεν θα καταστρέψουν αυτούς τους προαιώνιους δεσμούς, που υπάρχουν και μεταξύ των πιστών μας και μεταξύ των λαών μας.

Σας ευχαριστώ Σεβασμιώτατε για αυτήν την περιεκτική συνέντευξη.

Ευχαριστώ Αθανάσιε.